



Miljøverndepartementet

Postboks 8013 Dep  
0030 OSLO

Vår ref.: 200701500-11 / L00  
Deres ref.:

Lillehammer, 14. mars 2008

### Utkast til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming - Uttalelse

Vedlagt følger vedtak ang. saken fra fylkesutvalget i Oppland og uttalelse fra Oppland fylkes  
eldreråd.

Med hilsen

  
Kristin Loe Kjelstad  
rådgiver

Kopi:  
Fylkesrådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne, Oppland og  
Oppland fylkes eldreråd v/ Berit Johannessen, her



Arkivsak-dok. 200701500-7  
Arkivkode L00  
Saksbehandler Kristin Loe Kjelstad

Saksgang  
Fylkesutvalget

Møtedato  
10.3.2008

## **HØRINGSUTTALELSE: RIKSPOLITISKE RETNINGSLINJER FOR UNIVERSELL UTFORMING**

---

Forslag til

### **VEDTAK**

1. Fylkesutvalget støtter forslaget til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming med de merknader som fremkommer i Fylkesrådmannens vurdering, med innspill fra Fylkesrådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne.
2. Fylkesutvalget mener forslagsstillers ansvar for å sikre at planforslaget tilfredsstillere kravene til fysisk utforming (pkt. 3 d) andre ledd) ikke bør utsettes, men bør gjelde fra det tidspunkt de rikspolitiske retningslinjene trer i kraft.
3. Fylkesrådmannen mener det er viktig at lov og retningslinjer kan gi kommunen hjemmel for å gi juridisk bindende bestemmelser med krav om universelt utformede boliger, og ber om at retningslinjene styrkes på dette området. Det vises også til engasjementet fra Pilotkommunene for universell utforming ang. dette.

Stein Erik Thorud  
Kst. fylkesrådmann

Hjalmar Solbjør  
Næringsjef

Vedlegg: 1) Forslag til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming 2) Saksframlegg Vestre Toten kommune.

Høringsbrev fra Miljøverndepartementet og Utdypende forklaring og veiledning til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming ligger tilgjengelig som elektroniske vedlegg.

## SAMMENDRAG

De rikspolitiske retningslinjene for universell utforming vil være et nyttig redskap for et systematisk og målrettet arbeid med utvikling av et samfunn med større grad av likestilling og mulighet for deltagelse for alle.

Merknadene til forslaget går i hovedsak på at retningslinjene ikke gir noen tydelig hjemmel for å sikre universelt utforming av boliger. Forslaget svekkes også ved at virkningstidspunktet for å kunne kreve at forslagsstiller innfrir retningslinjenes krav til fysisk utforming foreslås utsatt til ny plan- og bygningslov trer i kraft.

## SAKSINNSTILLING

Miljøverndepartementet har sendt utkast til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming på høring, med høringsfrist 15. mars 2008.

Rikspolitiske retningslinjer er hjemlet i plan – og bygningslovens § 17-1 første ledd:  
”Kongen kan stille opp generelle mål og rammer og gi retningslinjer for den fysiske, økonomiske og sosiale utvikling i fylker og kommuner som skal legges til grunn for planleggingen etter denne lov.”

I høringsbrevet slår departementet fast at rikspolitiske retningslinjer skal legges til grunn for all planlegging etter plan- og bygningsloven. Det stilles krav til medvirkning, kartlegging og dokumentasjon. Departementet opplyser også ”at det vil bli foretatt en nærmere vurdering av de økonomiske konsekvensene av forslaget til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming før Regjeringen tar endelig stilling til dette.”

### Nærmere om forslaget:

#### 1. Nasjonale mål for universell utforming.

Hensikten er at ”alle mennesker skal ha like muligheter til å utvikle sine evner og leve gode og meningsfulle liv.” Universell utforming blir sett på som en strategi for å oppnå dette ved at det blir stilt krav om at hovedløsningen skal ha en utforming som også skal kunne brukes av personer med nedsatt funksjonsevne. Dette skiller universell utforming fra krav om tilgjengelighet som gjerne blir ivaretatt gjennom en tilleggsløsning; for eksempel en rampe i tillegg til trapp.

#### 2. Virkemåte og formål:

Formålet er å sikre at planlegging på alle forvaltningsnivåer bidrar til en utvikling mot et stadig mer universelt utformet samfunn. Det blir satt spesiell fokus på det offentlige ansvar for planlegging av byggeområder, utearealer og transport. Det blir poengtert at retningslinjene skal bidra til å skape sammenhengende tilgjengelighet i omgivelsene. Det blir satt fokus på tilgjengelighet i alle ledd i den daglige reisekjeden fra bolig til arbeidsplass, skole, privat og offentlig service.

Det offentlige ansvar bl.a. for universell utforming i nye og eksisterende byggeområder blir klargjort. Alle typer byggeområder (boliger og hytter, forretninger, hoteller, industri) er omfattet av retningslinjene.

Retningslinjene vil styrke fylkeskommunens og Fylkesmannens muligheter for innspill og medvirkning til å ivareta universell utforming i planlegging og utforming av bygg og uteområder og transport.

### **3. Ansvarsforhold**

Kommunene har et spesielt ansvar gjennom sin rolle som planmyndighet uavhengig av hvem som fremmer planforslaget. Kommunen skal vurdere behovet for å utarbeide egne retningslinjer eller bestemmelser om universell utforming i kommuneplanen, kommunedelplaner, reguleringsplaner og/eller bebyggelsesplaner.

Kommunen kan gi retningslinjer og vedta veiledere som et hjelpemiddel for å gjøre private forslagsstillere og utbyggere kjent med prinsippene for universell utforming.

Kommunene har også et spesielt ansvar for å sikre aktiv deltaking fra berørte interessegrupper og rådet for funksjonshemmede så tidlig som mulig i planprosessen.

Private forslagsstillere har et selvstendig ansvar for å sørge for nødvendig medvirkning og at krava til fysisk utforming blir ivarettatt.

Fylkeskommunen og Fylkesmannen får ansvaret for veiledning og støtte til kommunene. Det blir likeledes presisert at fylkeskommunen har ansvar for å ivareta universell utforming i egen planlegging.

### **4. Krav til den kommunale planprosessen.**

Kommunen skal foreta en konkret vurdering av hvordan tilgjengeligheten er i planområdet, vurdere behovet for retningslinjer og/eller bestemmelser i den enkelte plan, sørge for at relevante brukergrupper får anledning til å delta i planprosessen og sørge for at vurderingene som er gjort blir dokumentert. Kommunalt råd for funksjonshemmede skal trekkes med som aktiv part i kommunenes planarbeid.

### **5. Krav til fysisk utforming:**

Det slås fast i byer og tettsteder skal ny utbygging lokaliseres til eksisterende sentra og knutepunkt for kollektivtransport for å sikre den delen av befolkningen som er minst mobile bedre tilgang til aktiviteter og service. Utkastet til rikspolitiske retningslinjer forsterker og understreker dermed prinsippene om rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging. Kravene for fysisk utforming er i hovedsak knyttet til adkomst til bygninger og utforming av utearealer.

### **6. Innsigelse og klage:**

Berørte statlige fagorgan, fylkeskommunen og fylkesmannen har adgang til å fremme innsigelse dersom kommunale planer er i strid med de rikspolitiske retningslinjene. Retningslinjene gir også grunnlag for å påklage enkeltvedtak.

### **Punktene 7. Endringer og 8. Ikrafttredelse**

Med unntak for pkt. 3d) "Ansvarsforhold" skal de rikspolitiske retningslinjene begynne å gjelde straks de er vedtatt. Pkt. 3 d) trer i kraft når ny plan- og bygningslov begynner å gjelde, trolig 1. juli 2009.

### **Fylkesrådmannens vurdering**

Utvikling av et stadig mer universelt utformet samfunn er et viktig mål. Fylkesrådmannen støtter at denne satsingen får egne rikspolitiske retningslinjer, og dermed større vekt.

Det er positivt at retningslinjene sikter mot ivaretagelse av universell utforming også utover plan- og bygningslovens virkeområde, og at alle sektorer får ansvar for universell utforming innen sitt felt.

Retningslinjene stadfester fylkeskommunens ansvar i forhold til å være en pådriver og veileder på området, samt å ivareta universell utforming i egen planlegging. Fylkesrådmannen mener det kan stå "egen planlegging og virksomhet." i pkt. 3b). (Jfr. FU-sak 43/07 – Likestilling og tilgjengelighet til fysiske omgivelser i det offentlige rom – Oppland fylkeskommunes ansvarsområder.)

Fylkesrådet for funksjonshemmede er ikke nevnt i retningslinjene, kun i veiledningen. Rådet bør nevnes for å synliggjøre rådets ansvar og rolle, for eksempel i pkt. 3.b: "Fylkeskommunalt råd for funksjonshemmede skal trekkes med som aktiv part i fylkeskommunens plan- og utviklingsarbeid."

Statens eget ansvar for innarbeiding av universell utforming i egen planlegging og virksomhet bør formuleres sterkere, utover det generelle kravet som følger rollen som forslagsstiller i pkt. 3d).

Det foreslås at pkt. 3d) først skal gjelde ved ikrafttredelse av ny plan- og bygningslov (trolig 1.7.2009). Vi ser at første ledd er knyttet til revisjon av planloven. Når det gjelder andre ledd så er forslagsstilles ansvar for å sørge for at planforslaget tilfredsstiller kravene til fysisk utforming i pkt. 5. helt grunnleggende for retningslinjenes status. Det er disse som gir grunnlag for bestemmelser i planene. Dette punktet bør derfor tre i kraft straks. Alternativt bør ikrafttredelsen av retningslinjene knyttes til dato for ikrafttredelse av ny planlov.

Retningslinjenes punkt 5. "Krav til fysisk utforming" omhandler i hovedsak lokalisering og utforming av omgivelser utomhus. Retningslinjenes punkt b) omhandler bygninger, herunder områder for boliger, men avgrenses til planlegging av adkomst til bygningene. Universell utforming av arbeids- og publikumsbygninger kan ivaretas med hjemmel i teknisk forskrift, mens Husbanken låne- og stimuleringsordninger er de viktigste virkemidlene for universell utforming av private boliger. Det er i dag ikke samsvar mellom praksis i kommunene og veiledning fra departementene (MD/KRD) når det gjelder fastsetting av bestemmelser knyttet til utforming av bolig. Fylkesrådmannen ber om at dette klargjøres ved revisjon av planloven og innføring av rikspolitiske retningslinjer. Fylkesrådmannen mener det er viktig at lov og retningslinjer kan gi kommunen hjemmel for å gi juridisk bindende bestemmelser med krav om universelt utformede boliger, da dette på sikt vil kunne bidra til at flere kan bo hjemme, framfor å flytte til institusjon eller til særskilt tilpasset bolig. Dette har også stor betydning for boligmiljøet og den enkeltes livskvalitet, ved at man kan få en naturlig og bred sammensetning av befolkningen i de enkelte boligfelt, i stedet for å samle befolkningen i grupper etter særskilte behov. Det vises for øvrig til engasjement fra Pilotkommunene for universell utforming ang. dette spørsmålet.

Universell utforming kan ikke løse alle utfordringer, og det er viktig at det fremdeles sikres gode individuelle løsninger og tilgjengelig personlig service der dette er nødvendig og hensiktsmessig.

Fylkesrådmannen mener de rikspolitiske retningslinjene vil være et nyttig redskap for et systematisk og målrettet arbeid med utvikling av et samfunn med større grad av likestilling og mulighet for deltagelse for alle.

#### **Fylkesrådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne**

Fylkesrådet ble orientert om utkast til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming på møtet 14.02, og leder Bjug Ringstad og medlem Vibeke Aars Nicolaisen har gitt innspill til saksframlegget.

#### **Pilotkommunene Gjøvik og vestre Toten kommuner**

Det vises til arbeidet med høringsuttalelser i Pilotkommunene for Universell utforming Vestre Toten og Gjøvik, som til dels også er benyttet som grunnlag for dette saksframlegget.



Det kongelige Miljøverndepartement

Postboks 8013 Dep

0030 Oslo

Vår ref.: 200700890-44 /033 &17

Lillehammer, 13. mars 2008

Deres ref.:

## Vedrørende høringsbrev - Utkast til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming

Viser med dette til brev av 6. desember 2007 fra Miljøverndepartementet.

Gjennom sak 23/08 behandlet i Fylkesutvalget 10. mars 2008 er Oppland fylkes eldreråd gjort kjent med høringsbrevet: "Utkast til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming".

Universell utforming er en viktig del av eldrerådets interessefelt og inngår dessuten i eldrerådernes rolle definert i lov om eldreråd.

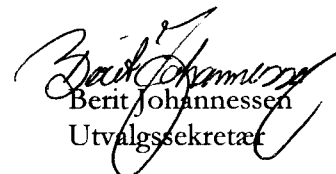
Av høringsbrevets adresseliste framgår at eldrerådene mangler som adressat.

Vi har merket oss at råd for funksjonshemmede er tatt inn i høringsuttalelsen som en aktiv og medvirkende høringsinstans.

Oppland fylkes eldreråd krever i henhold til lov om eldreråd å bli likestilt med råd for funksjonshemmede i videre arbeid med høringsinnstilling og vedtak.

Med hilsen

Øyvind Nerby (sign)  
Leder av Oppland fylkes eldreråd

  
Berit Johannessen  
Utvålgsssekretær

Arkivsak-dok. 200701500  
Arkivkode ArkivKode  
Saksbehandler Kristin Loe Kjelstad

Saksgang	Møtedato	Saknr
Fylkesutvalget	10.03.2008	23/08

Fylkesutvalget har behandlet saken i møte 10.03.2008 sak 23/08

Morten Ørsal Johansen gjorde oppmerksom på at "fylkesrådmann" byttes ut med "fylkesutvalget" i punkt 3.

#### **Fylkesutvalget fattet slikt enstemmig**

#### **VEDTAK**

1. Fylkesutvalget støtter forslaget til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming med de merknader som fremkommer i Fylkesrådmannens vurdering, med innspill fra Fylkesrådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne.
2. Fylkesutvalget mener forslagsstillers ansvar for å sikre at planforslaget tilfredsstiller kravene til fysisk utforming (pkt. 3 d) andre ledd) ikke bør utsettes, men bør gjelde fra det tidspunkt de rikspolitiske retningslinjene trer i kraft.
3. Fylkesutvalget mener det er viktig at lov og retningslinjer kan gi kommunen hjemmel for å gi juridisk bindende bestemmelser med krav om universelt utformede boliger, og ber om at retningslinjene styrkes på dette området. Det vises også til engasjementet fra Pilotkommunene for universell utforming ang. dette.